

Aktivity Slovenskej republiky na podporu občanov Bieloruska na ich ceste za slobodou.

Ubehol presne rok od toho, ako padli posledné nádeje na skoré zaradenie sa Bieloruska s režimom Alexandra Lukašenka medzi krajiny post-sovietskeho priestoru, ktoré nastúpili na cestu transformácie k demokracii.

Slovensku nebolo nikdy Bielorusko ľahostajné, no po posledných udalostiach v tejto krajine sa necítili oslovení niečo pre týchto slovanských bratov urobiť len aktivisti, ale iniciatívy môžeme pozorovať naprieč celým spektrom občianskej spoločnosti, cez mimovládne organizácie, študentov, kresťanské spoločenstvá, niektoré médiá, ale aj politické strany, menovite SDKÚ-DS a KDĽ. V neposlednom rade treba spomenúť množstvo aktivít MZV SR aj fakt, že Slovenská republika sa zaradila medzi štáty s principiálnym postojom voči režimu Lukašenka na pôde Európskej únie, keď sa jasne postavila za ekonomické sankcie.

Cieľom tohto dokumentu je zachytiť všetky aktivity naprieč celou spoločnosťou, ktoré boli venované na podporu občanov Bieloruska na ich ceste za slobodou od udalostí z 19. Decembra 2010, ktoré sa do histórie Bieloruska zapísali ako „Bieloruská krvavá nedeľa“.

Prvé reakcie

Pozorovatelia prezidentských volieb

Peter Osuský, poslanec NR SR a Pavol Demeš, občiansky aktivista sa zúčastnili ako medzinárodní pozorovatelia volieb 19.12. 2010 a poskytli slovenským médiám prvé priame reakcie z Minska.

Vyhlásenie MZV SR k aktuálnemu vývoju v Bielorusku 5.1.2011

Ostatné kroky bieloruského vedenia sú v rozpore s hodnotami demokracie, princípmi právneho štátu a ochranou základných slobôd, vrátane slobody prejavu. Pri tvorbe politiky Európskej únie, ktorá reaguje na zmenenú situáciu v Bielorusku a na rozhodnutia najvyššieho bieloruského vedenia, Slovenská republika podporí využitie všetkých nástrojov EÚ, vrátane možného obnovenia sankcií. Spolupráca s inštitúciami občianskej spoločnosti bude naďalej jednou z priorit slovenskej zahraničnej politiky vo vzťahu k Bielorusku.

Slovenská republika odsúdila použitie neadekvátnej sily voči občanom Bieloruska, ktorí prejavili nesúhlas s manipuláciou volebných výsledkov. Zároveň vyjadrila hlboké sklamanie nad tým, že Bielorusko nepredžilo mandát kancelárii OBSE v Minsku.

(MZV reagovalo na každý ďalší vývoj politickej situácie v Bielorusku ďalšími vyhláseniami)

Aktivity občanov SR

6. januára 2011 sa po každej omši v pastoračnom centre v Mlynskej doline uskutočnila modlitba za Bielorusko s premietaním fotografií zachytávajúcej udalosti na „Plošadi“ v Minsku z 19. decembra 2010 po zmanipulovaných prezidentských voľbách. Podrobnosti o týchto modlitbách a rozhovory so zúčastnenými vysielala vo svojej relácii Celou vetou TV Lux: <http://www.tvlux.sk/archiv/play/3255/celou-vetou-9>

Keďže toto podujatie zvýšilo záujem o udalosti v Bielorusku hlavne medzi mladými ľuďmi a študentmi TV Lux sa 17. januára podrobne venovala situácii v Bielorusku vo svojej relácii U Pavla <http://www.tvlux.sk/archiv/play/3243/u-pavla-54> s Radom Pavlíkom. Hostami relácie boli: Ján Figeľ -

podpredseda vlády SR, Pavol Demeš - pozorovateľ na voľbách v Bielorusku, Miriam Lexmann - Európsky parlament, Ľubomír Morbacher - Ústav pamäti národa, Marián Murín - honorárny konzul Bieloruska na Slovensku.

Aktivity MZV a politických strán

Na pozvanie KDĽ v marci 2011 Bratislavu navštívil Dzianis Sadowski, ktorý bol poverený vedením strany Bieloruský kresťanskí demokrati v čase, keď sa obidvaja jej predsedovia nachádzali vo väzbe KGB. Pán Sadowski sa pripojil k akciám venovaným Bielorusku, ktoré zorganizovalo MZV.

Na okraj ministerskej schôdzky V4 s krajinami Východného partnerstva Európskej únie a v rámci podujatia GLOBSEC navštívili SR aj Alexander Milinkievič, Alexander Kazulin (opozícia, kandidáti v prezidentských voľbách v roku 2006), Alexej Janukievič (šéf Bieloruského národného frontu), Sergej Kaljakin (predseda Strany Bieloruský svet) a Stanislav Šuškievič (prvá hlava nezávislého Bieloruska). Predstavitelov bieloruskej opozície prijal minister zahraničných vecí Mikuláš Dzurinda. So zástupcami bieloruskej občianskej spoločnosti (Tatiana Kouzina a Alexei Pikulik - BISS, Vladimir Podgol - ICPT) sa v rovnakom čase stretol štátny tajomník MZV Milan Ježovica.

Všetci hostia sa v stredu 2. Marca 2011 zúčastnili na verejnom podujatí „Slobodu bieloruským politickým väzňom“, ktoré sa uskutočnilo pod záštitou ministra zahraničných vecí Mikuláša Dzurindu a v spolupráci s Bratislavským kultúrnym a informačným strediskom a slovenskými mimovládnyimi organizáciami. Šéf slovenskej diplomacie vo svojom vystúpení vyzval Minsk, aby okamžite prepustil bieloruských politických väzňov a obetiam represíí odkázal, že nie sú osamotené. Počas podujatia čelní predstavitelia slovenského politického a spoločenského života držali pri pamätníku Sviečkovej manifestácie fotografie väzňov svedomia v Bielorusku.

Vyhlásenie Národnej rady Slovenskej republiky

29. marca sa poslanci Národnej rady Slovenskej republiky postavili voči nedemokratickým praktikám v Bielorusku vo svojom vyhlásení, podporujúc všetkých občanov Bieloruska, ktorí sa nenásilne snažia o dosiahnutie demokracie a dodržiavanie ľudských práv a slobôd vo svojej krajine.

„Násilné rozohnanie zhromaždenia na Októbrovom námestí v Minsku 19. decembra 2010 považuje Národná rada Slovenskej republiky za hrubé zneužitie politickej a policajnej moci bieloruského politického režimu voči svojim nevinným a bezbranným občanom.

Národná rada Slovenskej republiky preto a) žiada prezidenta Lukašenka o okamžité prepustenie politických väzňov a o zahľadanie trestov všetkým bieloruským občanom, ktorí boli v súvislosti so zhromaždením 19. decembra 2010 odsúdení; b) odporúča vláde Slovenskej republiky, aby sa vo svojich aktivitách na bilaterálnych a multilaterálnych fórach usilovala o prepustenie politických väzňov v Bielorusku; c) odporúča prezidentovi Slovenskej republiky, aby sa vo svojich bilaterálnych a multilaterálnych aktivitách usiloval o prepustenie politických väzňov v Bielorusku.

Kresťania sa zhromaždili aby vyjadrili svoju podporu nespravodlivo stíhaným

13. apríl 2011 sa uskutočnila pobožnosť v dóme sv. Martina pri príležitosti Dňa nespravodlivo stíhaných. Veriaci sa na nej modlili za všetkých prenasledovaných na Kube a v Severnej Kórei, v Číne, v Iráne, vo Vietname a v Bielorusku. Taktiež do modlitieb zahrnuli tých, ktorí sú pre svoje náboženské presvedčenie priamo vraždení v Iraku, Egypte, v Nigérii, v Sudáne, v Etiópii, v Indii, Indonézii, ale i v Turecku. Po svätej omši podujatie pokračovalo pri pamätníku Sviečkovej manifestácie.

Predstavitelia opozície z Bieloruska na pozvanie MZV SR

Od jari do leta na pozvanie MZV Slovensko navštívili ešte Vladimír Usov (nezávislý politológ a analytik), Irina Vidanová (šéfredaktorka magazínu 34mag.net), Anastasia Klimovičová (manažérka nadácie Belarus Public Policy) a Vladimír Palažanko (otec Nasti Palažanko, jedna z najmladších väzňov svedomia v Bielorusku, ktorému väzba jeho dcéry spôsobila vážnu ujmu na zdraví), ktorý bol na ozdravnom pobyte v Dudinciach. Anastasia Palažanko mala byť hosťom diskusie, ktorú organizovala Nadácia Pontis počas letného festivalu Pohoda. Keďže však napokon nemohla vycestovať z krajiny, o Bielorusku v nepohode na Pohode diskutovali zmienení Vladimír Usov, Iryna Vidanava a Anastasia Klimovich, ktorí objasňovali, ako sa žije v neslobodnej krajine.

V dňoch 9. a 10. decembra 2011 prišla do Bratislavy na pozvanie MZV aj samotná Nasta Palažanko, ktorú pri príležitosti Medzinárodného dňa ľudských práv prijal minister zahraničných vecí Mikuláš Dzurinda. Na pôde Univerzity Komenského spoločne prednášali a diskutovali na tému Ľudské práva v Bielorusku. Pri tejto príležitosti minister Dzurinda uviedol: „Je pre nás neprijateľná skutočnosť, že v Európe 21. storočia existujú politické procesy a politickí väzni. A je symbolické, že práve dnešný deň na Slovensku strávi predstaviteľka bieloruskej opozície Nasťa Palažanková, ktorá je takisto vo svojej vlasti prenasledovaná a väznená pre svoje postoje“.

Osláv 22. výročia udalostí zo 17. novembra 1989 sa zúčastnil aj Vital Rymasheuski (spolupredseda Bieloruských kresťanských demokratov a prezidentský kandidát vo voľbách 2010), ktorý prítomných v opere v Bratislave pozdravil slovami: „Pre vás je dnešný deň sviatkom víťazstva, pre Bielorusov je to sviatkom nádeje“ Pán Rymasheuski sa vrámcí svojej návštevy stretol aj so študentmi z Kolégia Antona Neuwirtha. Jeho diskusia s predstaviteľom slovenského katolíckeho disentu, Františkom Mikloškom pritiahla do Univerzitného Pastoračného Centra sv. Jozefa Freinadementza desiatky študentov. Predstavitelia slovenských mimovládnych organizácií spolu s KDĽH pripravili pre tohto prezidentského kandidáta cestu aj do ďalších európskych hlavných miest a to do Berlína, Viedne a Budapešti, kde sa stretol s čelnými predstaviteľmi týchto štátov, aby ich upozornil na alarmujúcu situáciu v Bielorusku a napomohol tak hľadaniu spoločného postoja Európskej únie voči režimu.

Podpora pre mimovládne organizácie

Z mikrograntov ODA (rozvojovej pomoci) sú v Bielorusku podporované menšie projekty v oblasti podpory vzdelávania a občianskej spoločnosti alebo zdravotníctva. V roku 2011 sa jednalo napr. o podporu vydavateľskej činnosti alebo delby skúseností medzi občianskou spoločnosťou na Slovensku a v Bielorusku, prípadne podporu činnosti bieloruských analytikov (známy je projekt bieloruskej ročenky organizácie BISS). Z mikrograntov boli o.i. zakúpené počítače alebo iná technika pre činnosť bieloruskej občianskej spoločnosti.

V roku 2011 bolo schválených aj 16 mikrograntov určených na podporu občianskej spoločnosti v Bielorusku v celkovej výške 70.000 EUR.

Zoznam schválených projektov ODA v Bielorusku v roku 2011

Číslo	Názov	Žiadateľ	Schválená suma
SAMRS/2011/09/02	Slovenská skúsenosť v zodpovednom podnikaní	Nadácia Pontis	79 999,88 €
SAMRS/2011/11/01	Výskum a vzdelávanie v oblasti medzinárodných vzťahov a európskych záležitostí pre Bielorusko	Univerzita Komenského v Bratislave	49 400,00 €
SAMRS/2011/13/01	Podpora slobody prejavu, nezávislých médií a nových médií v Bielorusku	Človek v ohrození	69 604,00 €

Výskum a vzdelávanie v oblasti medzinárodných vzťahov a európskych záležitostí pre Bielorusko

Hlavným cieľom projektu SAMRS/2011/11/01, ktorý manažuje FSEV UK je prostredníctvom Štipendia Vitalia Silického rozvoj vysokoškolského vzdelávania a výskumu na základe spoločných demokratických princípov a hodnôt európskeho univerzitného dedičstva, vrátane slobody vzdelávať sa, vzdelávať a realizovať výskum ako aj samospráva akademických inštitúcií v demokratickej spoločnosti. Projekt je zameraný na nové ponímanie participačnej demokracie a na status občana a identifikovanie hodnôt a skúseností potrebných pre občianstvo, vytvorených v rámci vzdelávacieho procesu. Študenti sú vybraní v spolupráci s BISS (Bieloruský inštitút pre strategické štúdie) a Veľvyslanectvom Slovenskej republiky v Bielorusku s orientáciou na diskriminovaných a vylúčených študentov. Štipendium zahŕňa semester výučby na Ústave európskych štúdií a medzinárodných vzťahov a ďalší program v rámci možností na UK. Prvým študentom, ktorý bol prijatý na UEŠMV ako súčasť projektu je študentom prvého ročníka PhD. štúdia.

Slovenská skúsenosť v zodpovednom podnikaní

Od začiatku roka 2010 sa Nadácia Pontis programovo venuje i téme rozvoja zodpovedného podnikania a medzisektorovej spolupráce v Bielorusku. Jedným z cieľov programu SAMRS/2011/09/02 je prispieť k dlhodobému posilneniu udržateľnosti bieloruských mimovládnych organizácií prostredníctvom nadväzovania partnerstiev s podnikateľským sektorom v krajine. Nadácia Pontis tak ponúka progresívny a inovatívny spôsob ako strategicky posilniť mimovládny sektor v Bielorusku.

Nadácia pritom využíva svoje pracovné skúsenosti z oblasti zodpovedného podnikania a z vytvárania medzisektorových partnerstiev na Slovensku, ako aj s rozvojom tejto myšlienky v Srbsku a Macedónsku. Zároveň podporujeme integráciu princípov zodpovedného podnikania vo vysokoškolskom vzdelávaní manažérov a podporujeme tiež odbornú komunitu k vypracovaniu analytických štúdií o vybraných oblastiach zodpovedného podnikania prostredníctvom malých grantov.

Podpora slobody prejavu, nezávislých médií a nových médií v Bielorusku

Cieľom projektu SAMRS/2011/13/01 je podpora nezávislých novinárov formou podpory novinárskej súťaže a vytvorenie fondu na nákup a náhradu technického vybavenia redakcii. Skupina bieloruských novinárov navštívi Slovensko za účelom písania reportáží o transformácii Slovenska a európskej integrácii, ktoré budú následne zverejnené formou publikácie distribuovanej v Bielorusku. Druhou cieľovou skupinou v projekte je skupina aktivistov, ktorá sa zameriava na šírenie informácií prostredníctvom internetu a sociálnych sietí. Táto skupina absolvuje vzdelávací program o bezpečnosti práce na internete a bude im poskytnuté technické vybavenie na podporu ich aktivít.

Ďalšie aktivity tretieho sektora

Fórum kresťanských inštitúcií v reakcii na ortieľ smrti, ktorý bol vynesovaný pre dvoch mladých ľudí v Bielorusku a blížiaci sa Deň ľudských práv (10. december) sa pripojilo sa k výzve medzinárodného kongresu zorganizovaného Komunitou sv. Egídia v Ríme, ktorého sa zúčastnili aj rodičia a nevinné obeť justičných vražd, či justičných omylov. Kongresu sa zúčastnili tiež dvadsiati ministri spravodlivosti. Pápež Benedikt XVI. vyjadril nádej, že táto konferencia podporí politické a právne iniciatívy usilujúce o zrušenie trestu smrti a vyjadril záujem na „pokračovaní dosiahnutého pokroku v trestnom práve, ktoré berie ohľad na ľudskú dôstojnosť a zároveň účinné zachovanie verejného poriadku“.

Vo vyhlásení FKI sa okrem iného píše: „Trest smrti v kombinácii so súdnictvom, ktoré je predĺženou rukou Lukašenkovmu režimu, je popretím hodnôt, ktoré obraňuje kresťanstvo, a z ktorých vychádza aj európsky právny systém. Medzi tieto hodnoty patrí hlavne úcta k životu, dôstojnosť ľudskej osoby,

spravodlivosť a sloboda. V Bielorusku, ale i v mnohých iných krajinách ešte stále ostávajú vo väzení ľudia, ktorí bojujú za to, aby na týchto hodnotách boli postavené aj ich právne systémy. Pri tejto príležitosti vyzývame, aby bieloruské úrady okamžite prepustili na slobodu zvyšných 15 politických väzňov: Mikalaia Statkeviča, Andreja Sannikova, Aleša Bialiatského, Yauhena Vaskoviča, Pavla Seviarynetsa, Mikalaia Autukoviča, Dzmitrija Bandarenka, Dzmitryja Usa, Dzmitrija Daškeviča, Eduarda Lobaua, Ihara Alineviča, Aleksandra Frantskeviča, Mikalaja Dziadoka, Artsioma Prakapenka a Pavla Syramalotaua.“

http://www.fki.sk/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=4&Itemid=17

FKI tiež zorganizovalo napísanie listu politickému väzňovi Andrejovi Sannikovovi.

Občianske združenie **Nenápadní hrdinovia**, zorganizovalo napísanie ďalšieho listu politickému väzňovi, mladému 21 ročnému Yauhenu Vaskovičovi. Tento list napísali mladí ľudia, účastníci podujatia - Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom 1945 – 1989.

Nadácia Pontis aj v tomto roku pokračovala na programoch s cieľom stimulovať a podporovať verejný dialóg a posilňovať verejnú politiku v Bielorusku. Základom pomoci je budovanie expertných kapacít analytickej komunity a rozvoj schopností analytikov komunikovať verejnosti odporúčania a alternatívy vládnych politík v Bielorusku. Nadácia tiež iniciovala založenie Fondu pre verejnú politiku (9BPPF) v Bielorusku. Prostredníctvom malých grantov určených pre bieloruských analytikov, pracujúcich samostatne alebo v tíme, BPPF poskytuje priamu pomoc bieloruským odborníkom venujúcim sa strategickým otázkam v sfére verejnej politiky. Manažment Fondu je zabezpečovaný spolu s Bieloruským inštitútom pre strategické štúdie (Belarusian Institute for Strategic Studies, BISS). BISS vznikol v roku 2007 ako výsledok viac ako ročného úsilia Nadácie Pontis sprostredkovať komunikáciu medzi zástupcami siedmich vedúcich analytických centier, think-tankov a nezávislých médií.

Skupina mimovládnych a mládežníckych organizácií **Občiansko-demokratická mládež, Mladí liberáli, Nová Generácia, Kresťanskodemokratická mládež Slovenska a Via Nova-ICS** zorganizovali 10.1. 2011 pred veľvyslanectvom Bieloruska v Bratislave protest proti zatknutiam z 19. decembra 2010 v Bielorusku a požadovať okamžité prepustenie všetkých väznených ľudí, vrátane 20 ročnej bieloruskej aktivistky a študentky Anastasie Palažanky. Mreže sú symbolom spätosti človeka v totalitných režimoch, preto si protestujúci priniesli vlastnoručne zhotovené mreže, za ktoré sa dobrovoľne uväznili. Takúto „cestu za mreže“ si zvolili slovenskí mladí aktivisti ako prejav solidarity.

Dňa 16. Decembra 2011 na spoločnom podujatí bieloruských koordinačných centier pre mimovládne organizácie so sídlom v Rige, vo Varšave, v Kyjeve, vo Vilniuse, v Londýne a v Bruseli, spolu s Informačným centrom – Solidarita pre Bielorusko so sídlom vo Varšave a Centrom Európske Bielorusko boli odovzdané ceny za výnimočnú podporu pre Bieloruských aktivistov od posledných zmarených prezidentských voľbách. Medzi ocenenými bol aj slovenský aktivista Pavol Demeš. Medzi ďalších ocenených patria: Marieluise Beck, poslankyňa nemeckého Bundestágu, David Kramer, prezident Freedom House, Jude Law, herečka, Marek Migalski, MEP, Dmitry Muratov, editor Novaya Gazeta, Christopher H. Smith, člen amerického kongresu, Kevin Spacey, herec, Sir Tom Stoppard, dramaturg a režisér a Emanuelis Zingeris, predsedníčka zahraničného výboru Litovského parlamentu.

Spoločná iniciatíva SDKÚ-DS a KDH

SDKÚ-DS a KDH spoločne predložili návrh vyhlásenia k situácií v Bielorusku, ktoré bolo prijaté 17 hlavami štátov a ďalšími čelnými politickými predstaviteľmi členských štátov EÚ, na Kongrese Európskej ľudovej strany (Kresťanskí demokrati) v dňoch 8.-9. decembra 2011 v Marseille. Vyhlásenie okrem iného žiada okamžité prepustenia a rehabilitáciu všetkých väzňov svedomia v Bielorusku; zrušenie všetkých diskriminačných zákonov, ktoré boli prijaté na rozšírenie strachu a bezmocnosti medzi obyvateľmi a tým upevnenie autokratickej moci súčasného politického establišmentu; zrušenie trestu smrti pre dvoch mladých ľudí odsúdených za spáchanie teroristického aktu v marci 2011 v minskom metre; a okamžitú registráciu všetkých mimovládnych organizácií a politických strán, ktoré o ňu opakovanie bezúspešne žiadajú, napriek tomu, že toto právo im zákony zaručujú.

Miriám Lexmann
zahraničnopolitická analytička

Ku vzniku tohto dokumentu poskytnutím informácií pomohli: MZV SR, Fórum kresťanských inštitúcií, občianske združenie Nenápadní hrdinovia, Nadácia Pontis, občianske združenie Človek v ohrození a Ústav európskych štúdií a medzinárodných vzťahov UK, ktorým za pomoc ďakujem. Naopak, ak mi nejaká aktivita unikla, tak sa ospravedlňujem a samozrejme budú po upozornení do dokumentu doplnené.